

DIŞ ÜLKELERE İŞÇİ GÖNDERME SAFHA VE SORUNLARI

Necati AHİBABA

İş ve İşçi Bulma Kurumu İstanbul
Şubesi Müdürü

Dış ülkelere işçi transferi Hükümetimizle ilgili hükümetler arasında yapılan anlaşmalarla yürütülmekte, henüz anlaşma yapılamamış olan ülkelerle özel protokollar imzalanmaktadır. Federal Almanya hükümeti ile 1961 yılında yapılan ilk anlaşma, bu devletin, İspanya, İtalya, Yunanistan'la akdettiği sözleşmelere mütenazır olarak işçi mübadelesinin ana prensiplerini ihtiva etmektedir. Özet olarak metni şöyledir :

« Türkiye Büyükelçiliği, Hariciye Nezaretinin 30 Ekim 1961 tarihli ve 505-83 SVZ/3-92.42 sayılı olan ve Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümetinin, iş arayan Türk tebaasını, Federal Almanya Cumhuriyetindeki işverenler nezdinde bir işe yerleştirmeyi istihdaf eden tavassutun, metni berveçhiâti şekilde olması gereken bir anlaşma ile tanzim edilmesini teklif eden notasını aldığıı teyid etmekle şeref duyar :

1.

Federal Almanya Cumhuriyetinde çalışacak Türk işçilerinin işe yerleştirilmelerini düzenlemek maksadiyle Almanya namına Federal Almanya İş ve İşçi Bulma Kurumu ve İşsizlik Sigortası Kurumu (bundan sonra Alman Kurumu olarak adlandırılacaktır) işbirliği yapacaklar ve bu işin pratik bir şekilde yürütülmesi için mahallî teşekküllerinden istifade edeceklerdir. Alman ve Türk Kurumları işe yerleştirmeyi, bu anlaşma çerçevesi dahilinde daha iyileştirmeye ve basitleştirmeye çalışacaklardır.

2.

İşbirliğini kolaylaştırmak için Alman Kurumu Türkiye Cumhuriyetinde bir İrtibat Bürosu kuracaktır. Alman Kurumu, İrtibat Bürosunun yerini, faaliyet sınırlarını ve süresini Türk Kurumu ile anlaşarak kararlaştıracaktır. Yetkili Türk makamları, İrtibat Büro-

sunun çalışmalarını kolaylaştırmak üzere uygun görecekları yardımları yaparlar. İrtibat Bürosunun çalışma masrafları Alman Kurumunca temin olunacaktır. Türk Kurumu İrtibat Bürosuna mutad mefruşatı ile döşenmiş ve namzetlerin tıbbî muayenesine elverişli lüzumlu odaları bilâbedel tahsis edecektir.

3.

İrtibat Bürosu ve Türk Kurumu, Türk işçilerine iş arzeden Almanyadaki işverenlerin teklifleri ile buna tekabül eden Türk işçilerinin çalışma talepleri hakkında karşılıklı olarak muntazaman bilgi teatisinde bulunurlar. Eğitim veya uzun bir çalışma sayesinde muayyen bir iş kolunda hususi meleke iktisap etmiş işçilerin iş talepleri, bir iş verme teklifi mevcut olmasa da tavassuta arzedilebilir. İş teklifleri, işçiden beklenen meslekî kabiliyetler, derpiş olunan işin nev'i ve muhtemel hususiyetleri ile işin muhtemel süresi hakkında kat'î malûmatı ihtiva eder. Buna ilâveten şimdiki ve müstakbel ücret ve diğer çalışma şartları, mesken ve iâşe imkânları ve ilgili iş arayıcının kararında müessir olacak sair teferrüatı ihtiva eder.

4.

İrtibat Bürosu, bundan başka Türk Kurumuna alâkadar işçilerin aydınlatılması maksadiyle umumî olarak Almanyada çalışma ve yaşama şartları ile başlıca iş branşları için carî ücret misalleri hakkında toplu malûmat verir. Bu malûmat aynı zamanda ücretlerde vergi, sosyal sigorta ve işsizlik sigortası primleri gibi yapılacak kesintileri de gösterir ve sosyal güvenlikle ilgili mühim talimatı ve bu sahada yapılan yardımları da ihtiva eder. Bu bilgiler, icap ettiği takdirde, ahval ve şartların değişmesine göre tashih olunur.

5.

Türk Kurumu, uygun göreceği usullerle, yapılan iş müracaatlarını toplar, ilk seçimi yapar ve seçtiklerini İrtibat Bürosuna bildirir. Bir hürriyeti tahdit cezası ile mahkûm olmuş talipler İrtibat Bürosuna teklif olunamaz. Yetkili Türk makamlarınca pasaport verilmesinden imtina olunan kimseler için de aynı şekilde hareket edilir. İrtibat Bürosu ayrıca, Türk Kurumunca seçilen işçilerin derpiş olunan iş için sıhî ve meslekî şartları haiz olup olmadıklarını ve Federal Almanya Cumhuriyetinde ikamete salih bulunup bulunmadıklarını tesbit eder.

6.

Kabul edilen her Türk işçisi için, örneği ekli Almanca ve Türkçe bir çalışma mukavelesi tanzim olunur. Bu çalışma mukavelesi bir taraftan işveren veya yetkili mümessili ve diğer taraftan işçi tarafından imzalanır ve Türk Kurumu ile İrtibat Bürosu tarafından « Görülmüştür » damgası ile damgalanır.

7.

Türk makamları işçiye, işçinin Almanya'ya girişinden itibaren süresi asgarî bir sene daha muteber olacak bir pasaport vereceklerdir. Türk konsoloslukları icabında pasaportu, muteberlik süresi sona ermeden bir ay önce, temdit ederler.

İrtibat Bürosu işçiye bilâbedel bir hüviyet varakası verir. Bu hüviyet varakası, en çok bir yıl için, Alman olmayan işçilerin işlerine müteallik talimat gereğince istihsaline mecbur oldukları (Çalışma Müsaadesi) yerine kaim olur ve hamilini, mer'iyeti süresince, giriş vizesi alma mecburiyetinden beri kılar.

Buna ilâveten işçinin, yetkili Türk Makamlarınca verilmiş medenî durumunu belirten bir vesikayı da hâmil olması gerekir.

8.

İrtibat Bürosu, Türk Kurumu ile tesriki mesai ederek, Türk işçilerinin mutabık kalınmış olan hareket mahallerinden (normal olarak İstanbul) Federal Almanya Cumhuriyetinde çalışacakları yerlere kadar olan seyahatlerini organize eder. Türk Kurumu işçilerin tam zamanında hareket mahallinde olmalarını sağlar. İrtibat Bürosu, işçilerin seyahat süresine göre ayarlanan kumanyalarını veya buna tekabül edecek parayı verir. İşçilerin mutabık kalınmış hareket mahallerinden çalışacakları yerlere kadar olan seyahat masrafları, kumanya masrafları da dahil olarak, Alman Kurumu tarafından karşılanacak ve müstakbel işveren tarafından götürü bir meblâğ ödenmesi suretiyle Alman Kurumuna iade edilecektir. Dönüş masraflarının tesviyesi işveren ile işçi arasında mevcut anlaşmadaki mutabakata bağlıdır.

9.

İşçilerin Federal Almanya Cumhuriyetinde oturacakları yere varır varmaz, yetkili mahallî makamlara başvurmaları ve en geç üç

gün içinde ve mümkünse işe başlamadan önce, o yerin yabancıların işlerine bakan makamlarından ikamet müsaadesi talep etmeleri lâzımdır. İşçi, Federal Almanya Cumhuriyetinde bir yıldan fazla çalışmak istediği takdirde, hüviyet cüzdanının müddetinin inkizasından bir ay önce ikamet ettiği yerin yetkili iş ve işçi bulma teşkilâtına müracaatla çalışma müsaadesi talep etmek mecburiyetindedir. Bu müsaadenin verilmesi Alman olmayan işçilerin çalışmasına müteallik umumî talimatların hükümlerine tâbidir. İşçi aynı zamanda ikamet müsaadesinin süresinin de uzatılması için yabancıların işlerine bakan yetkili makamlara müracaatla mükelleftir. Bu müsaade iki seneden fazla bir müddet için verilemez. Alman kurumunun mahallî teşkilâtı Türk işçilerine, bilhassa ilk intibak devresinde, umumî mahiyette bilgi vererek yardım edeceklerdir.

10.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti işbu anlaşmaya istinaden Federal Almanya Cumhuriyeti ülkesine giren işçilerini formalitesiz olarak her an geri alacak, dönüş için gerekli seyahat vesikalarını verecek ve lüzumlu transit vizelerini temin eyleyecektir.

11.

Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümeti, anlaşmanın mer'iyete girmesinden itibaren üç ay zarfında Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine aksine bir beyanda bulunmadıkça, işbu anlaşma Berlin Land'ı için de muteberdir.

12.

İşbu anlaşma mâkable şâmil olarak 1 Eylül 1961'de yürürlüğe girecek, bir yıl için akdedilecek ve muteberlik süresinin sona ermesinden en geç üç ay önce iki hükümetten biri tarafından feshedilmediği takdirde kendiliğinden bir sene daha uzayacaktır.

Türkiye Büyükelçiliği, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümetinin teklifleri ile mutabık olduğunu beyan eylediğini Hariciye Nezaretine bildirmekle şeref duyar. Buna nazaran Hariciye Nezaretinin 30 Ekim 1961 tarihli ve 505-83 SVZ/3-92.42 sayılı notası ile işbu cevabî nota Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında, Türk işçilerinin Almanyada işe yerleştirilmelerine mütedair bir anlaşma teşkil eder.

Türkiye Büyükelçiliği Hariciye Nezaretine bu vesileden bilistifade en üstün ihtiramatını teyid eder. »

SOSYAL GÜVENLİK ANLAŞMASI :

Son olarak 30.Nisan.1964 tarihinde Bonn'da imzalanan anlaşma ile, heriki memlekette çalışan Türk ve Alman uyruklu işçilerin müteakabiliyet esasına göre, sosyal güvenliği teminat altına alınmış, ancak bu anlaşmanın yürürlüğe girmesi âkit devletler parlamentolarının tasdikine bağlı bırakılmıştır.

Hükûmetlerce her iki ülke parlamentolarına sevk edilmiş olan bu anlaşma metninin bir an evvel hukuki bir değer kazanması beklenmektedir. İşçilerimizin durumunu büyük ölçüde düzeltecek ve birçok şikâyet ve sakıncaları önleyecek nitelikte olan bu sözleşmenin kapsadığı başlıca konular şunlardır :

1 — Çalışmak üzere Federal Almanya'ya gidecek Türk işçilerinin Türkiye'deki aile fertleri, hastalıkları halinde, sigortadan her türlü sağlık yardımı görebileceklerdir.

2 — Uzun vâdeli sosyal sigorta kolları olan (malûllük, ihtiyarlık ve ölüm) sigortalarında, aylık bağlanma hakkı, asgarî bir süre sigortalı kalmak şartıyla kazanılabilecektir.

Her iki memlekette sigortaya tabi olarak geçen hizmet süreleri birleştirilecek ve bağlanacak aylıkların her iki memlekette prim ödeme süresine tekabül eden miktarları ilgili memleketlerin sigorta kurumunca karşılanacaktır.

3 — Sigortalılara buldukları memlekette yürürlükte olan mevzuata göre çocuk zammı verilecektir. Buna göre ; Almanya'da çalışan Türk işçileri Türkiye'de oturan çocukları için çocuk zammı alabileceklerdir.

4 — Taraflardan birinin ülkesinde sigortalı olan bir işçinin diğer taraf ülkesinde geçindirmekle yükümlü olduğu kimseler varsa, istihkak tutarları hesap edilerek ilgiliye ulaştırılması sağlanacaktır.

5 — Almanya'da iş kazası geçiren ve bu sebeple gelir almakta olan bir sigortalı Türkiye'ye geldiği takdirde dahi bu geliri almaya devam edecektir.

TEŞKİLAT :

a) Çalışma Bakanlığı İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü, yurt dışında çalışacak işçilerin müracaat, gönderme ve yurt

dışındaki durumları ile ilgili işlerini yürütmek üzere, Genel Müdürlükte bir Yurt Dışı Hizmetler Müdürlüğü, İstanbul ve Ankara'da birer Yurt Dışı Hizmetler Şubesi kurmuş ve ayrıca 54 ildeki şube ve bürolarıyla yurt ölçüsünde teşkilâtlanmıştır.

b) Yurdumuzdan işçi isteyen ülkeler de İstanbul ve Ankara'da birer irtibat bürosu veya temsilcilikler kurmuşlardır. Bu teşkilât mensupları gerektiğinde diğer illerimize de giderek işçi seçimini mahallinde yapabilmektedirler.

c) Çalışma Bakanlığı yurt dışındaki işçilerimizin sorunlarıyla görevli olarak 5 çalışma ataseîliği kurmuştur.

İŞÇİ TALEPLERİNİN KABULÜ VE DAĞITIMI :

İrtibat büroları veya temsilcilikler tarafından verilen işçi taleplerinde Almanya, Avusturya, İsviçre ve Fransaya ait olanları İstanbul ; Hollanda ve Belçika'ya ait olanları da Ankara Yurt Dışı Hizmetler Şubesi Müdürlüklerine verilmektedir.

Bu şubelerde kurulu talep dağıtım komiteleri, aldıkları talepleri aşağıda yazılı nisbetlere göre kendilerine bağlı illere tevzi etmektedirler.

NİSBETLER :

Talebin geldiği yer	Ankara	İstanbul
Almanya	% 50	% 50
Avusturya	—	% 100
Belçika	% 100	—
Fransa	% 50	% 50
Hollanda	% 100	—
İsviçre	—	% 100

Afyon, Aydın, Antalya, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Denizli, Edirne, İzmir, Kocaeli Kütahya, Manisa, Tekirdağ, Muğla, Eskişehir, İsparta, Sakarya, Uşak, Zonguldak ve Kırklareli illeri işçi taleplerini İstanbul Şubesinden, diğer iller Ankara Şubesinden almaktadırlar.

İşçi taleplerinin illerdeki teşkilâta dağıtımında isteğe uygun işçi seçimini sağlamak üzere (iş ve çalışma koşulları) aşağıda gösterilen bilgileri ihtiva etmek üzere açıklanmaktadır.

Şube :

Sayı :

Tarih : ...../.....196...

İŞ VE İŞÇİ BULMA KURUMU

Yurt Dışı Hz. Şubesi

İş ve İşçi Bulma Kurumu

Şube Müdürlüğüne

.....dan alınan taleplerden ünitenize ayrılan münhaller, iş ve çalışma koşullarıyla birlikte aşağıda açıklanmıştır.

Yurt Dışında İşe Yerleştirme Talimatına göre gereğini arz ederiz.

İmza

1 — Firmanın adı ve bulunduğu yer :
.....

2 — Yurt Dışı Hz. Şubesi talep No .....

3 — İrtibat Bürosu veya Temsilcilik talep No.....

4 — Talep edilen meslek : .....

5 — Münhal sayısı : .....

6 — Sözleşme süresi : .....

Meslek kodu : .....

7 — İşçinin cinsiyeti : Erkek Kadın

8 — İşçinin medenî hali : Evli Bekâr Şart değil

9 — Yaş hadleri : .....

10 — Aranılan mesleki bilgiler: .....

11 — İşveren temsilcisi seçmede bulunacaktır : bulunmayacaktır :

Seçme tarihi : ...../...../.....

12 — Ücret, saatte {
     âzami .....   âzami .....
                     Günde
     asgari .....   asgari .....

13 — Çalışma saati: Günlük ..... Haftalık .....

14 — İşverence sağlanan sosyal yardımlar : a. Yatacak yer .....

b. Yatacak yer ücreti .....

15 — Genel iş şartları :

16 — Talebin karşılanma süresi : .....

17 — İşçilerin Yurt Dışı Hz. Şubesinde bulundurulacağı muhtemel tarih : .....

...../...../.....

18 — Talep ve karşılanması konusunda yazılabilecek başka bilgiler : .....

.....

İŞÇİ MÜRACAATI :

İllere dağıtılacak kontenjan plânının hazırlanmasında, bütün yurdu kapsayan Kurum şube ve bürolarına yapılmış olan işçi müracaatlarının sayı, meslek, yaş, cinsiyet bakımından tasnif edilerek dış ülkelerden alınan taleplerle denkleştirilmesi gerekmektedir. Örneğin : kadın müracaatı bulunmayan bir üniteye kadın talebi, sanat enstitüsü mezunu tesviyeci müracaatı olmayan bir üniteye bu vasıfta bir talep verilmesi önlenmektedir.

Mart 1966 sonu itibarıyla dış ülkelerde çalışmak için müracaat ederek, halen sıra beklemekte olan işçilerin sayısı 607185 erkek, 11476 kadın olmak üzere 618661 dir. Bunların mesleklere ve illere göre dağılışı Tablo I ve Tablo II de görülmektedir.

TABLO I

Dış Ülkelerde Çalışmak İçin Müracaat Edenlerin Meslekler
İtibariyle Dağılışı

Mart 1966

Meslek Grupları	Gecen aydan devredilen müracaatlar		Ay içinde vakti müracaatlar		Yurt Dışı Hizmetler Şubelerine gönderilenler		Ertesi aya devredilen müracaatlar	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
SIRA İŞÇİLERİ								
Tarım	43287	2	952	-	143	1	44065	1
Madan	71105	-	906	-	175	-	72204	-
İnşaat	179164	-	2844	-	577	-	181325	-
İstihsal	182283	7544	3447	2551	697	1077	184722	6053
Hizmet	128	147	6	53	-	35	128	160
SIRA İŞÇİLERİ TOPLAMI	475967	7693	8155	2604	1592	1913	482444	8219
Teknik eleman	1327	95	6	5	16	4	1314	98
Büro elemanı	170	5	-	-	-	-	170	5
Çiftçi-bahçıvan	1414	-	19	-	10	-	1420	-
Madencil-taşocakçı	8397	-	58	-	21	-	8426	-
Şoför	2157	-	12	-	40	-	2092	-
Dokuma meslekleri	7938	41	403	-	229	1	7936	39
Terzi ve çamaşır-dikiçi	1533	166	113	50	31	15	1611	199
Ayakkabıcı ve alçakalı meslekler	927	-	24	-	2	-	945	-
Sinek demirci	3601	-	78	-	6	-	3617	-
Dökümcü, kalıpcı	5063	-	57	-	19	-	5097	-
Tesviyeci, tornacı, frezeci	5547	-	233	-	81	-	5522	-
Montör	3195	-	32	-	10	-	3203	-
Motor tamirci ve makinist	12830	-	182	-	53	-	12948	-
Sihhi tesisatçı	1290	-	34	-	2	-	1316	-
Kaynakçı	7265	-	229	-	41	-	7390	-
Soğuk demirci	2654	-	97	-	30	-	2766	-
Elektrikçi	3895	-	105	-	44	-	3991	-
Marangoz ve doğramacı	18564	-	671	-	665	-	18248	-
Mobilyacı	1419	-	58	-	28	-	1444	-
İnşaat boyacısı	2904	-	41	-	34	-	2894	-
Duvarcı	15088	-	535	-	733	-	14411	-
Sıvacı	2185	-	56	-	35	-	2171	-
İnşaat makineleri operatörü	497	-	5	-	12	-	489	-
Diğer	15433	9047	404	20	378	35	15426	2916
Toplam	601260	11047	11607	2679	4106	1968	607185	11476
	612307		14286		6074		618661	

TABLO II
Dış Ülkelerde Çalışmak İçin Müracaat Edenlerin
İller İtibariyle Dağılışı

Mart 1966

Ünitenin adı	Gegen aydan devredilen müracaatlar		Ay içinde vaki müracaatlar		Dış-Talip Ünitelerine gönderilenler		Ertesi aya devredilen müracaatlar	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Adana	12096	203	332	70	40	31	13088	367
Afyon	7726	10	161	11	122	2	7729	14
Ankara	79335	1708	920	271	198	273	78892	1702
Antalya	4936	63	181	14	49	9	5049	58
Artvin	4045	12	93	-	44	5	4089	6
Aydın	12168	578	179	54	100	62	12199	559
Balıkesir	13570	279	264	43	25	16	13632	281
Burdur	1352	28	285	6	5	7	1629	27
Bursa	12074	567	171	45	69	42	12118	569
Ganakkale	3901	112	64	27	8	46	3956	93
Görmüş	6295	102	79	17	29	-	6345	119
Denizli	13887	106	143	36	358	40	13630	101
Diyarbakır	4449	13	178	3	59	5	4513	11
Edirne	11239	328	163	262	47	24	11398	541
Elazığ	8113	32	182	17	42	2	8227	43
Erzincan	6444	117	90	6	102	1	6432	122
Erzurum	15049	46	583	9	78	9	15554	35
Eskişehir	11446	195	268	63	91	64	11623	194
Gaziantep	10641	88	133	24	31	24	10673	79
Çiğir	10622	490	207	9	31	2	10792	497
Hatay	7039	48	110	29	64	2	7074	72
İsparta	6965	63	166	31	37	3	6976	94
İstanbul	90448	2686	1478	809	634	843	90560	2564
İzmir	19348	355	462	178	171	96	19584	378
Kars	10292	155	160	6	77	4	10986	63
Kastamonu	2399	37	62	2	2	1	2456	38
Kayseri	20431	559	216	52	75	4	20572	607
Kırşehir	5725	92	99	15	72	4	5746	90
Kocaeli	5705	23	151	30	95	39	5749	6
Konya	22311	160	200	11	197	13	22285	158
Kütahya	7628	19	170	1	63	-	7668	18
Malatya	8430	69	215	10	26	2	8545	77
Manisa	6480	58	99	-	42	-	6466	56
Maras	4636	21	183	3	18	-	4799	24
Mersin	7324	133	222	44	27	33	7408	142
Muğla	629	13	68	8	-	6	675	15
Nevşehir	2588	17	25	8	18	6	2604	16
Niğde	1760	80	42	9	3	-	1795	89
Ordu	7411	68	205	53	39	50	7569	64
Rize	4658	14	86	1	62	6	4664	1
Sakarya	11185	266	340	52	101	37	11401	281
Samsun	16215	183	260	93	135	69	16268	207
Sinop	2300	9	72	8	15	3	2357	14
Sivas	18993	341	328	82	95	32	19173	385
Tekirdağ	7522	91	143	18	58	17	7589	80
Trabzon	21421	95	412	27	104	15	21647	109
Tunceli	4518	71	138	-	30	-	4626	70
Urfa	3440	3	271	-	26	-	3685	3
Uşak	4447	75	123	83	33	13	4516	145
Yozgat	6889	92	114	4	23	-	6980	96
Zonguldak	13735	74	331	25	166	5	13827	51
TOPLAM	601260	11047	11607	2679	4106	1958	607185	11476
		612307		14286		6974		618661

İŞ MÜNHALLERİ VE GÖNDERİLEN İŞÇİLER :

Buna mukabil dış ülkelerden alınan iş münhalleriyle gönderilen işçilerin yıllar itibariyle mukayeseli miktarları şöyledir : Mart 1966 sonuna kadar, Kurum aracılığıyla dış ülkelere giden işçi sayısı Tablo III'de müfredatı görüleceği üzere 170108 dir.

TABLO III

Dış Ülkelerden Alman İş Münhallerinin Geçmiş Devrelerle Mukayesesi

Münhalin ahudığı ülke	1961-1963 yıllarında alman münhaller toplamı			1964 yılında alman münhaller toplamı			1965 yılında alman münhaller toplamı			Ocak-Mart 1966 ay- larında alman münhaller toplamı			Mart 1966 ayında alman münhaller toplamı			Bir evvelki yıl aynı ay durumunu		
	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.
Almanya	47698	44047	3651	57917	51206	6711	53081	39296	13765	10534	7833	2701	3914	2883	1031	4134	3496	638
Belçika	5605	5605	—	7700	7700	—	2979	2979	—	281	279	2	160	159	1	112	112	—
Hollanda	265	265	—	3546	3455	91	2659	2644	15	231	279	2	160	159	1	112	112	—
İsviçre	36	23	13	371	271	100	132	109	23	45	37	8	2	—	—	81	76	5
Avusturya	1182	1143	39	1569	1506	63	2204	2120	84	235	225	10	145	143	2	989	984	5
Fransa	73	73	—	25	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Somali	—	—	—	13	13	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
İngiltere	—	—	—	—	—	—	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
G. TOPLAM	54859	51156	3703	71141	64176	6965	61078	47171	13907	11095	8374	2721	4221	3185	1036	5316	4668	648

Dış Ülkelere Gönderilen İşçilerin Geçmiş Devrelerle Mukayesesi																		
Münhalin ahudığı ülke	1961-1963 yıllarında alman münhaller toplamı			1964 yılında alman münhaller toplamı			1965 yılında alman münhaller toplamı			Ocak-Mart 1966 ay- larında alman münhaller toplamı			Mart 1966 ayında alman münhaller toplamı			Bir evvelki yıl aynı ay durumunu		
	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.	Top.	Er.	Ka.
Almanya	35937	32831	3106	54902	50818	4084	45572	34456	11116	9244	6872	2372	4485	3552	1133	4169	3871	288
Belçika	5605	5605	—	6651	6651	—	1661	1661	—	—	—	—	—	—	—	670	670	—
Hollanda	251	251	—	2958	2950	8	2181	2178	3	157	157	—	77	77	—	112	112	—
İsviçre	36	23	13	193	159	34	122	98	24	7	5	2	—	—	—	81	76	5
Avusturya	1097	1061	36	1434	1384	50	1973	1937	36	15	15	—	—	—	—	989	984	5
Fransa	63	63	—	25	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Somali	—	—	—	13	13	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
İngiltere	—	—	—	—	—	—	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
G. TOPLAM	42989	39834	3155	66176	62000	4176	51520	40341	11179	9423	7049	2374	4562	3429	1133	6021	5713	308

DÖVİZ GELİRİ :

Temmuz 1964 tarihinde yürürlüğe giren 499 sayılı kanundan faydalanan işçilerimizin yurda gönderdikleri döviz miktarı (dolar olarak)

Ocak - Haziran	1964	1.792.000
Temmuz - Aralık	1964	6.322.000
Ocak - Aralık	1965	69.781.884
Ocak	1966	8.983.425
Şubat	1966	6.084.792
Mart	1966	8.125.502
		<hr/>
		101.089.603

GÖNDERME USULLERİ :

a) Yurt Dışı Hizmetler Şubelerinden talep alan diğer şubeler, kartotekslerinde, müracaat tarihlerine ve mesleklerine göre tasnif edilmiş olan işçi kartlarını, (her şubede özel olarak kurulmuş olan seçme komisyonları delâletiyle) bir incelemeye tâbi tutarlar. Müracaat tarihi esas olmak üzere ; talep şartlarına uygun olanlarını seçer ve sonucu bir tutanakla tevsik ederek seçilenleri adreslerinden davet ederler.

b) Komisyon, davete süresi içinde icabet eden işçilerle meslek ve vasıfları yönünden son bir «seçme mülâkatı» yaparak uygun görülenleri sağlık muayenesine gönderir.

c) Sağlık muayenesi neticesinde, durumu yurt dışında çalışmaya elverişli olanlar, resmî bir yazı ile işçi pasaportu çıkartmak üzere buldukları il emniyet müdürlüğüne müracaat ettirilirlir.

d) Bu suretle hazır duruma getirilen işçiler, talebini vermiş olan Yurt Dışı Hizmetler Şubesi delâletiyle ilgili irtibat bürosuna veya temsilcilğine takdim edilirler.

e) İrtibat Büroları, son mesleki mülâkat ve sağlık muayenelerini bizzat yaparak, uygun bulduklarını ayırır, uygun bulmadıklarını red ederler.

f) Uygun görülenler, işyeri şartlarına göre, bir yıllık mukavele imzalıyarak, irtibat büroları tarafından hazırlattırılan komanyalarını alır ve özel katarlarla yurt dışında çalışacakları işyerlerine gönderilirler.

SIRA USULÜ VE DAVET :

Kısaca, esaslarını özetlediğimiz ilk müracaattan, yurd dışındaki işyerine gidise kadar cereyan eden işlemlerden ilgilileri te-reddüde, bazan da yersiz şüphe ve endişeye düşüren konuları açık-layalım :

a) Dış ülkelerde çalışmak isteyen işçiler kimliklerini - yaş, cinsiyet ve adreslerini, medeni hallerini ve mesleklerini belirterek bir «müracaat formuleri» doldurur, buldukları yerin bağlı oldu-ğu Kurum ünitesinde müracaat memurluğuna verirler.

b) Memur, müracaatçı ile kısa bir mülakat yaparak, işçinin meslekî bakımından vasfını teşhise çalışır. Bu mülakat sonunda beli-ren meslekle ilgili (kod) numarasını ve müracaat tarihini formü-lere bir damga ile kaydeder.

c) Formüler bu teşhise göre «Kütük defterine» işlenerek, kendi (Kod) u içinde tasnif edilir.

d) Dış ülkelerden talep ahndıkça, yalnız ve münhasıran, (ta-lepte yazılı) meslek tasnifinde bulunan formülerler incelenerek mü-racaat tarihi sırası esas olmak üzere, talebin ihtiva ettiği (yaş - me-deni hal) gibi diğer şartlar da göz önünde tutularak işçi davet edilir.

e) Müracaat eden işçilerden bazılarının kısa bir süre içinde davet edilmiş, bir kısmının da senelerce sıra beklemekte bulunmuş olması sebebi, kaydoldukları meslekten işçi istenilmiş veya is-tenilmemiş olmasına bağlı bulunmaktadır.

Bu çok önemli noktayı bütün açıklığı ile belirtmek üzere, Ma-yıs -1966 tarihi itibariyle, dış ülkelerden gelen taleplere göre, her meslekten sıranın, hangi tarih ve numaralı müracaata kadar gel-miş olduğunu gösteren «son davet tarihi» çizelgesini inceleyelim :

Bu çizelge, daima son durumu göstermek üzere kurumun bütün ünitelerinde ilân edilmektedir.

Çizelgede görüleceği üzere, bazı mesleklerden 1966 yılında mü-racaat edenler davet edilip gönderildikleri halde diğer bazı meslek-lerde kayıtlı olanlar 1963 yılındanberi sıra, yâni «talep» bekle-mektedirler.

SON DAVET TARİHİ ÇİZELGESİ

Meslek Adı	Tarih	Sıra No.
Fabrika İşçisi	15.11.1963	4341
İnşaat İşçisi	2. 1.1964	—
Maden İşçisi	4. 5.1964	3147
Tarım İşçisi	2. 1.1964	1
İnşaat Kalıpcısı	2. 3.1965	785
Doğramacı	5. 3.1964	510
Mobilyacı (S. E. M.)	11.11.1964	—
Tuğla Duvarcısı	4. 1.1965	7
Motor Tamircisi	35 Yaşına kadar (S.E.M.)	1421
	Pratikten yetişen	2. 1.1964
	1964	6
Oto Montör	1964	1
Elektrik ve Oksijen Kaynakçısı	4. 9.1964	1050
Elektrik Kaynakçısı	16.11.1964	1500
Oksijen Kaynakçısı	21.10.1964	1311
Döktümcü	14.10.1964	1153
Gemi İnşaiyeci	26. 2.1966	20
Sihhi Tesisatçı	30 yaşından küçük	19. 6.1964
	(S. E. M.)	1964
	1964	229
Kaloriferci	1964	265
Elektrikçi	Ehliyetli	1963 senesi sonuna kadar
	(S. E. M.)	14. 1.1965
	Bonservisli	1963 den 20 kişi var
Tornacı	Pratikten yetişmiş	12. 5.1965
	(S. E. M.)	1965 senesi sonuna kdaar
Tesviyeci	Pratikten yetişmiş	7. 1.1965
	(S. E. M.)	1965 senesi sonuna kadar
Sıcak Demirci	19.10.1964	1250
Soğuk Demirci	18.11.1964	1338
Firezeci	13. 9.1965	52
Matkapçı Son Numaraya kadar	9.7.1964	656
Madeni Presçi	20.5.1963	124
Yağlı Boyacı	35 yaşına kadar,	1963
	40 yaşına kadar	38
Camcı Kesici ve Takıcılar hariç	20. 1.1965	76
Cam Üflemeçi	6. 9.1965	530
Cam Dekorcu ve Taşlamacı	Son Numaraya Kadar	
Dokumacı 26 yaşına kadar	25.»1.1965	56
Mobilya döşemeci	12. 7.1965	78
Oto Döşemeci	1963	24
Tenekeçi ve Lehimci 20 - 30 yaş arası	26. 2.1965	
İplikçi	27. 9.1965	590
Terzi	1964	161
Kumaş Boyacı	10.12.1964	

Meslek Adı	Tarih	Sıra No.
Taş Yontucu	14. 3.1965	19
Bahçevan Çiftçi ve Tarım işçisi hariç	1964	36
Tercüman	1965 senesi sonuna kadar	
Karı - Koca	1965	292
Pistole Boyacı	20. 3.1964	40

Çizelgede görüleceği üzere örneğin, cam taşlamacı mesleğinde kayıtlı olan işçilerin hepsi gönderildiği halde, oto döşemeci veya sanat enstitüsü mezunu olmayan pratikten yetişmiş elektrikçiler için gönderme sırası henüz 1963 yılı sonlarında.

Yurd dışındaki işverenlerin ihtiyacına göre şu veya bu meslekten fazla sayıda talep geldiği takdirde, gönderme sırası derhal yakın tarihlere doğru ilerleyebilir, hangi meslekten işçi talep edileceğinin önceden tesbiti de mümkün değildir.

DAVET :

a) Davete icabet süresi her bölgenin özelliğine göre P. T. T. örgütü - ulaştırma vasıtaları göz önünde tutularak şubelerce tesbit edilir. Ancak her şube en çok 16 gün içinde talebi karşılayıp, karşılamayacağını kestirmek mecburiyetindedir.

b) Davet edilen işçilerden istenecek belgeler :

- 1 — Son askerlik yoklaması işlenmiş nüfus hüviyet cüzdanı örneği,
- 2 — Diploma veya bonservis,
- 3 — Savcılık belgesi,
- 4 — 8 adet 4 × 6 boyutunda fotoğraf.

DAVETİ TAKİP EDEN İŞLEMLER :

1 — Davete müddeti içinde icabet edenler aynı gün «ilk mesleki seçme» ye tâbi tutulurlar.

2 — Vasıfları uygun görülenler sağlık muayenesine gönderilmekte idiler. Bir haftalık zaman kaybına ve 45 - 60 lira masrafa sebep olan bu işlem son bir kararla kaldırılmak üzeredir.

3 — Pasaport : Alman irtibat bürolarına takdime hazır işçiler, Kurum şubelerince düzenlenen resmî bir yazı ile pasaport vermeğe yetkili makamlara gönderilirler. 38 lira masrafla müracaati takip eden 24 saat içinde (İŞÇİ) pasaportu alırlar.

4 — Yurdun diğer ünitelerinden İstanbul veya Ankara yurd dışı hizmetler şubelerine (pasaportları hazır olarak) gönderilmiş olanlar, bu ünitelere önceden bildirilmiş olan tarihte irtibat bürolarına takdim edilirler.

İstanbul'da kayıtlı işçilerin takdimi pasaport işleminden önce yapılır.

5 — İrtibat bürolarına takdim edilenler, bu bürolar uzmanlarınca mesleki mülâkata tâbi tutulurlar.

6 — Bu son seçmeyi takip eden 3 gün içinde işçi, irtibat bürolarınca, lâboratuvar tahlili ve radyografi dahil olmak üzere tıbbî seçmeye tâbi tutulur. İşçiden hiçbir ücret alınmaz.

7 — Meslekî ve tıbbî seçme sonunda işçinin yurd dışında yapabileceği işler ve işyeri kesin olarak tesbit edilmiş olur.

8 — Sıra artık mukavele imzasına gelmiştir. İşçi, mukavelede yazılı ücrete göre, yıllık kazancının % 04 ü nisbetinde (60 - 120 lira) pul ilsak edilmiş mukaveleyi imza ederek, işe kabul edilmiş olur ve harekete hazırlanır.

Yurdun diğer illerinden İstanbul veya Ankara irtibat bürolarına gelen işçiler (meslekî ve tıbbî seçmede bir ârıza olmadığı takdirde) bir hafta ve en çok on gün içinde yurd dışına çıkabilirler.

9 — Almanya için sevkiyat genellikle tirenle ve Münich'e yapılır. Burada kürulu teşkilât, işçileri bir gün misafir eder ve karşılamaya gelen işveren temsilcilerine teslim eder.

ÖNCELİK TANINANLAR :

a) *Ad belirtilerek istenilmiş olan işçiler*, Kurumdaki kayıtlarına ve sıralarına bakılmaksızın öncelikle gönderilirler.

Ancak, bir yabancı işverenin ad belirterek işçi isteyebilmesi için aşağıda yazılı koşulların yerine getirilmesi lâzımdır :

1 — İşverenin uyruğunda bulunduğu ülke ile yapılan anlaşmada buna ilişkin bir hükmün yer almış olması,

2 — İşçinin, ismen çağırıldığı işyerinde evvelce çalışmış olması veya,

3 — Yurt dışında iş sahibi olan (ana - baba - kardeş - oğul - eşleri) tarafından istenilmiş olması...

b) *Yabancı dil :*

Almanca, Fransızca, İngilizce dillerinden birini bilenlere, mesleklerindeki sırada öncelik tanınır.

c) *Eşler :*

Karı - koca birlikte iş isteyenler, kendi gurupları içinde ayrıca tasnif edilerek, bu mahiyette bir talep alındığı takdirde, genel tasnifteki sıraya bakılmaksızın takdim edilebilirler.

d) *Doğal olaylar ve toplu tensikat :*

Sel, deprem, yangın gibi doğal olaylar veya toplu işçi çıkarma sonunda işsiz kalanlar için, zorunluğu tevsik edici belge ve işlemler tamamlanmak kaydiyle öncelik tanınması da öngörülmüştür.

e) *İstihsal kooperatifleri ortakları :*

Köylerde kurulan bazı istihsal kooperatifleri ortaklarına, yurt dışına işçi gönderilmesinde öncelik tanınması prensip olarak kabul edilmiş ve 1966 yılında uygulanması öngörülmüştür.

Kooperatifçiliği teşvik gayesine matuf olan ve Köy İşleri Bakanlığı ile koordine edilerek yürütülecek olan bu teşebbüs derhal olumlu bir etki yapmış ve Nisan/1966 tarihine kadar 200 köy kooperatifi kurulmuştur.

Bunlardan, Mart/1966 sonuna kadar, öncelik programına alınan 1793 üyeli 12 kooperatif ortaklarından 674'ü yurt dışına gönderilmiştir.

Yalnız bu 12 kooperatif üyelerinin ortaklık payı olarak taahhüt ettikleri miktardan fiilen ödenmiş olan meblâğ 162.492 liradır.

Genellikle kooperatiflerin ortaklık payı ayda 285,75 lira taksitle ödenmek üzere 5.000 liradır

Kooperatiflerin kuruluş gayeleri hakkında fikir vermek üzere birkaç misal zikredelim :

1 — Ankara - Nallıhan - Çayırhan bucağı kooperatifi; toprak su ürünlerini istihsal etmek ve satmak,

2 — Kayseri - Bünyan - Akkışla bucağı kooperatifi ; üretim, pazarlama, yapı işleri.

4 — Konya - Çakıllar köyü kooperatifi; halıcılık, arıcılık, tavukçuluk, meyvacılık, zirai mücadele işleri...

İŞÇİLERİN YURDA DÖNÜŞÜ ve SORUNLARI :

Yurt dışında çalışan işçilerimizin, yakın bir gelecekte topluca yurda dönmek zorunluğunda kalabilecekleri düşüncesi zihinleri kuralamakta, sosyal ve ekonomik sakıncalarla dolu, çözümlenmesi güç bir problem yaratmaktadır. Dış ülkelerde çalışan işçilerimiz ; yurdumuz ölçülerine göre daha üstün bir yaşayış düzenine ayak uydurmuş, tüketim ihtiyaçları artmış, 8 saatlik normal mesai ile ihtiyaçlarını karşılayacak kadar kazanmaya ve biraz da arttırmaya alışmışlardır.

“Dönüşlerinde bu imkânlardan yoksun kalmak şöyle dursun ; normal bir iş bulup çalışmak fırsatını elde edemez, sefaletе düşerlerse bu olayın tepkisi sosyal bünyemizi etkileyecek sarsıntılar olacaktır. Gözle görülecek ; elle tutulacak kadar meydanda olan bu sonucu, sarsıntısız atlatabilmek için şimdiden lüzumlu tedbirler alınmış mıdır? Yahut şimdiden alınması gereken tedbirler nelerdir?

Oldu - bitti karşısında yakınma durumuna düşmeden önce olayı başından serinkanlılıkla inceleyelim :

1 — Fazla işgücümüze yurt dışında çalışma imkânı bulunmuş olması bir şans ve başarıdır.

a) Bu işçilerimizin, tasarruflarından yurda aktardıkları döviz geliri işgücüne çalışma imkânı sağlayacak yatırım hacmini bir dereceye kadar arttırabilir.

b) Bilhassa, Alman sanayi bloku, bugünden yarına yörüngesini değiştirecek, sayısı bir milyon civarında olan yabancı işçiye kapılarını kapatacak değildir.

c) Almanya'daki yabancı işçilerden İtalyanlar ve İspanyollar tedricen yurtlarında çalışma imkânına kavuşmaktadırlar. Alman sanayiinin yabancı işçi sayısını azaltma eğilimine doğru gittiği farzedilse bile olay kendiliğinden yürümektedir.

d) İktisat bilginlerinin, konjunktürün akımı nazariyesine göre, yükseliş grafiğinin belirli bir süre içinde limite ulaşip düşmeğe baş-

layacağı günlerin gelip çatığı kanaatine dayanan endişelerine ve Alman iç politikasında küçük bir azınlığın zaman zaman ortaya attığı « yabancı işçilere paydos » yaygarasına rağmen, Alman sanayii daha uzun seneler yabancı işçiye ve tercihan Türk işçisine muhtaç olduğunu gizlememektedir.

2 — Bütün bunlara rağmen yurt dışındaki işçilerimizin dönüşlerini düşünmek ve dönüşün bir sarsıntı yaratmaması için gerekli tedbirleri şimdiden hazırlamak bir zarurettir. Fakat işi aceleye getirip yarım tedbirler almanın hiçbir şey yapmamaktan daha zararlı ve daha çok sarsıntı yaratıcı olduğuna inanmalıyız.

3 — Köklü tedbir ne olabilir?

a) Normali : yurdumuz iş piyasasının gelişmesi, her yıl yenisinden işgücüne katılacak nüfusa çalışma sahalarının açık olması. Bu takdirde, hiç kimse yurdundaki tatlı ekmeğini bırakıp gurbete çıkmaz... Bu mutlu gelişme ümidi konumuz için aktüel bir tedbir değil, bir dilek olarak değerlendirilmelidir.

b) Pratik tedbirler üstünde durmak ve hattâ düşünebilmek için, herşeyden önce yurda topluca dönecekleri farzedilen yurttaşlarımızın meslek, vasıf, yaş, köy ve gelecek hakkındaki gayeleri itibarıyla bir tasnife tâbi tutulması gerekir. Teker, teker mesleki mülâkattan geçirilerek ne yapabilecekleri ve ne yapmak istedikleri bütün detaylarıyla tesbit edilmelidir.

Bu anket, bize, yurda dönecek vatandaşlardan ne kadarının köylerine gideceklerini, ne kadarının serbest çalışma yolunu tutacaklarını, (küçük ticaret işleri, kendi arabasında şoförlük, v.b. gibi) ne kadarının hangi şehirlerde, hangi iş kollarında hangi mesleklerde iş arayacaklarını gösterecektir. Bu anketler, derhal başlanarak 6 ayda bir yenilenmelidir. Pratik bir teklif olarak anketin canlılığını sağlamak üzere işyerini değiştiren, yurda izinli olarak gelecek olan işçilerimiz için cevap mecburiyeti konulabilir. Konuyu işğa kavuşturacak olan bu hazırlıktan sonra işi plânlamak, köklü tedbirler almak mümkün olabilir. Bu meyanda ve şimdilik:

c) İşçilerimizin tasarruflarını belirli maksatlar için şirket veya kooperatif sermayesi olarak bir araya getirme ve elde edilecek fonlarla iştirakli tesisler kurma ; yurda dönecek işçilere hissedar oldukları bu tesislerde çalışma zemini hazırlama fikri, üzerinde duru-

lan ve teşebbüs alanına çıkmak üzere olan, yine oldukça uzun vadede bir tedbirdir ki, devlet ve bütün ilgililerce desteklendiği takdirde çok yönlü faydalar sağlayabilir.

d) Bu tip çalışmalar arasında gidişi kolaylaştırma ve teşviki için uygulanan köy kooperatifleri tesisi teşebbüsü de büyük ölçüde önem taşımaktadır. Bu ve benzeri teşebbüsler ; merkezi bir yönetme ve kontrol sistemi içinde işler hale getirilebilirse (yurt dışındaki işçilerimizin yüzde 60'ı tarım sahasından çıktığına göre) dönüş sarsıntısı endişesi, panik yaratma yönünden giderilmiş olur.

4 — Fakat, asıl özlenen sonuç, kalkınma hızının nüfus artışı ile orantılı bir hale getirilmesi ve yurt dışındaki işgücümüzün yurt içinde açılacak cazip işlere aktarılmasıdır.